Ekonomska demokracija: poduzeća u vlasništvu zaposlenika i potrošača

Sudjelovanje zaposlenika u upravljanju i dobiti u poduzećima u kojima rade

Sudjelovanje kupaca, štediša i sl. u upravljanju poduzeća čiji su korisnici

Sudjelovanje zajednice u poslovnim politikama profitnog sektora

Josip Glavačević i Milan Medić (LEADER mreža Hrvatske)

Što bi mogli biti osnovni elementi održivosti socio-ekonomskog sustava?

- Pravednija podjela viška vrijednosti (isplata pune cijene rada)
- Pravednija podjela upravljačkih prava

Kako se to uklapa u načela održivog razvoja?

Izravna, sudionička demokracija:

- Demokratizacija društvenih odnosa:

  Sudjelovanje građana u političkom odlučivanju

  - Predstavnička demokracija: političke stranke
  - Sudionička demokracija: udruge, inicijative, kampanje

- Demokratizacija gospodarskih odnosa:

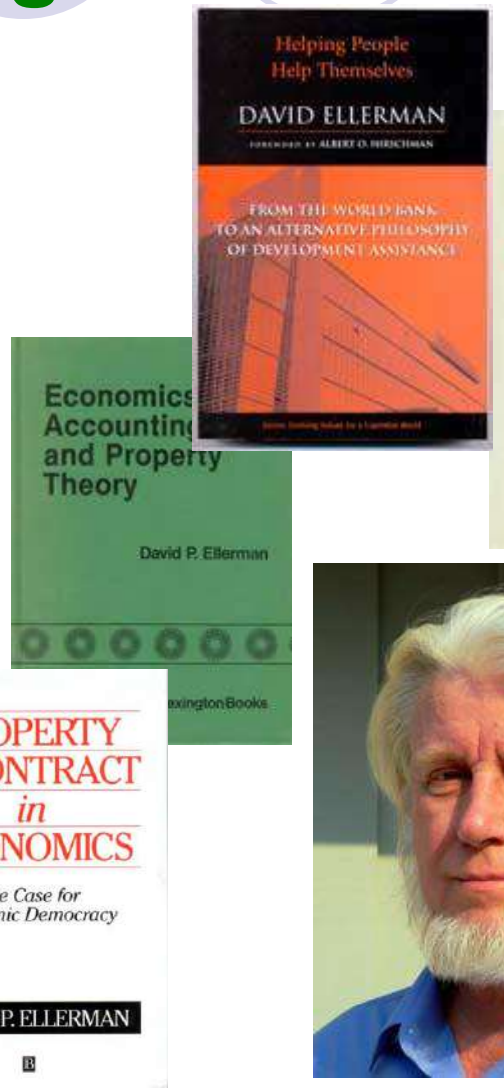
  Sudjelovanje građana u ekonomskom odlučivanju

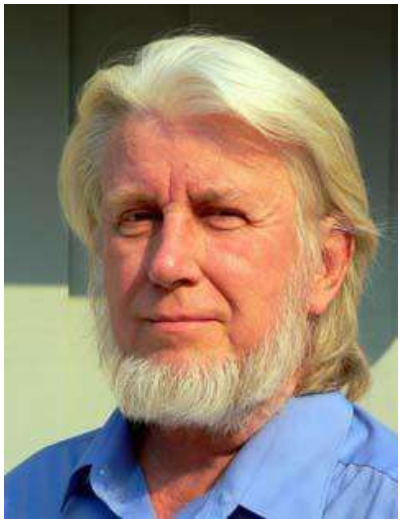
Socijalno uključivanje neće biti potpuno bez mjera ekonomske demokratizacije.

Ljudska prava su neotuđiva. Neotuđivost osobne odgovornosti.

- David Ellerman (SAD)

- ugovori o radu su nelegalni
- fizičke osobe ne mogu same sebe iznajmljivati drugim osobama
- dobrovoljno odustajanje od osobne odgovornosti tijekom rada: gubitak ili dobit poslovanja moralne posljedice posla
- odgovornost se prebacuje na vlasnika poduzeća

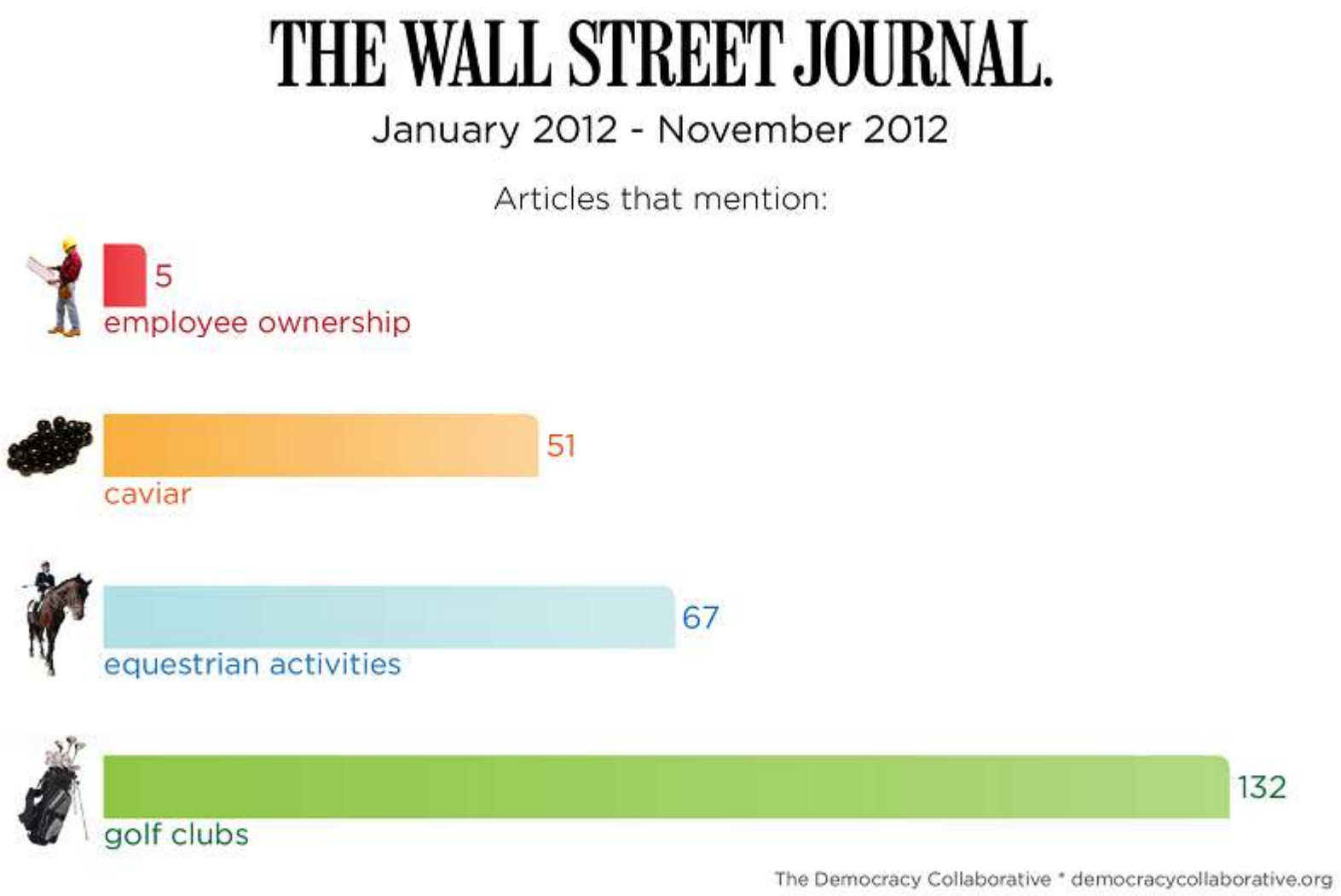

Može li socio-ekonomski sustav zasnovan na izrabljivanju biti stvarno demokratski?

- Svako izrabljivanje počinje na psihološkoj razini (P.Freire)
- Zasniva se na praznovjerju, bajci, mitologiji, iracionalnoj pretpostavci
- Praznovjerje ne podnosi racionalno propitivanje
- Obespravljani trebaju (po)vjerovati u nju
- Obespravljeni trebaju usvojiti stavove i vrijednosti svojih izrabljivača
- Psihološko izrabljivanje kao ideološko opravdavanje ekonomskog izrabljivanja

Vrijednosti koje promiču mediji:

Kako je moguće da...

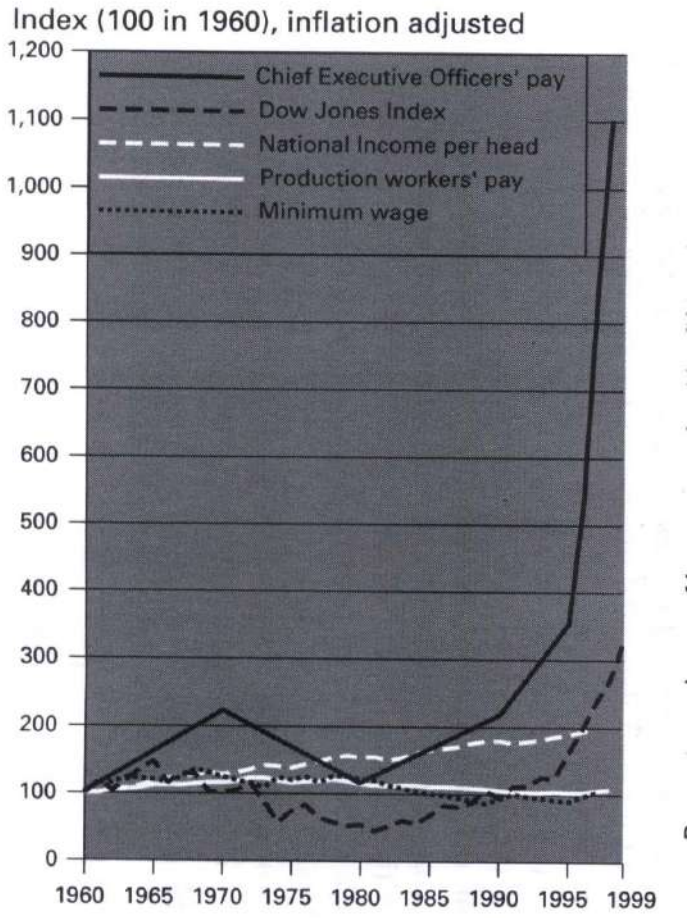
- Postoji nezaposlenost
- Postoji inflacija
- Usprkos tehnološkom napretku ljudi rade više, a ne manje
- Dolazi do smanjenja životnog standarda većine stanovništva

Sustav je zasnovan na izrabljivanju i obespravljanosti (ljudi i okoliša)

- Međutim, dobit nije samo proizvod ulaganja, znanja i poduzetnosti. Što je sa zaposlenicima, svima onima koji sudjeluju u stvaranju dobiti svojim radom?
- Njima pripada samo plaća kao nadoknada... za punu cijenu rada
- Plaća je trošak koji nastaje pri stvaranju dobiti
- Naglasak je na povećanju dobiti, a smanjenju troškova (cijena sirovine, rada, energije, prijevoza, poreza...)

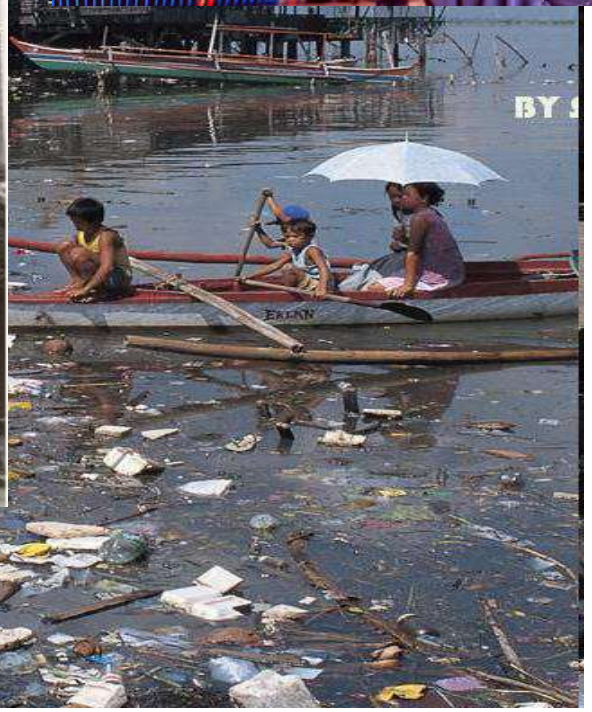
Oligarhija i izrabljivanje

- Uska (financijska) elita vlasnika kapitala
- Sustav zasnovan na stvaranju dobiti za manjinu, a ne zadovoljenje potreba većine stanovništva
- Sustav koji povećava (a ne smanjuje) izrabljivanje, koji dovodi do socijalnih nejednakosti i obespravljenosti
- Sustav koji je društveno i okolišno neodrživ

Da li je moguća stvarna demokracija bez ekonomske demokratizacije?

Oblici zaposleničkog (su)vlasništva:

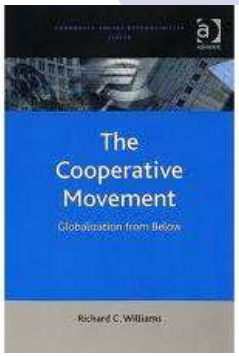
- Radničke zadruge
- Radničko dioničartsvo (ESOP i drugi)
- Radničke zaklade, fondovi
- Socijalno poduzetništvo
- Potrošačke zadruge
- Potrošačke banke

Posljedice:

- Pravednija podjela vrijednosti
- Pravednija podjela upravljačkih prava

Izlazi, mogućnosti, alternative

- Razvoj sustava ekonomske participacije
- Zagovaranje prava zaposlenika i potrošača na upravljanje poduzećima i udio u dobiti
- Ideja nije nepoznata kapitalizmu (vrlo često sastavani dio managerskih ugovora)
- Što bi se desilo kada bi dobit pripadala svima koji je ostvaruju?

Postigla bi se održivost sustava:

Osnaživanje lokalne zajednice

Dobit u cijelosti (ili u velikom udijelu) ostaje u lok.zajednici jer se raspoređuje zaposlenicima ili potrošačima koji su uglavnom stanovnici lokalne zajednice (smanjenje mobilnosti kapitala)

Povećanje kupovne snage lokalne zajednice

Povećanje potrošnje = povećanje proizvodnje = otvaranje novih radnim mjesta = smanjenje nezaposlenost = povećanje cijene rada

Pokretač privrednog rasta u uvjetima krize

Sudjelovanje članova lok.zajednice u odlučivanju

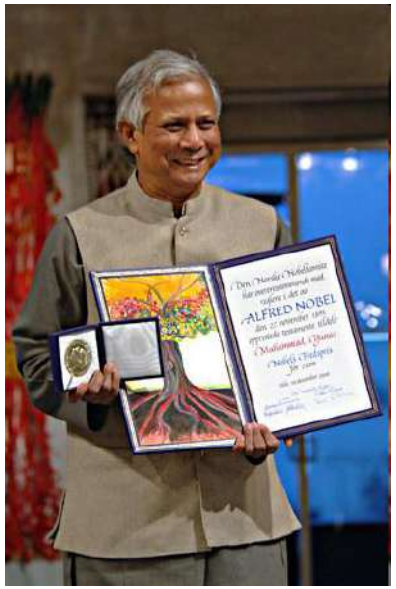
Povećanje motivacije = povećanje produktivnosti

Povećanje utjecaja zajednice na poslovnu politiku

Veća ulaganja u znanost, socijalne programe, okoliš, školstvo, zdravstvo...

Neprofitno poslovanje?

- Poslovanje s 0% dobiti je još uvijek dovoljno dobro zaposlenicma (M. Yunus)
- Poslovanje s 0% dobiti otvara mogućnost tvrtkama vođenim od strane zajednice ulaganja u znanost, razvoj, povećanje proizvodnje i novo zapošljavanje čak i u razdoblju krize

Rad za zadovoljenje potreba, a ne za ostvarenjem dobiti

- Dobit postaje socijalna vrijednost koja pripada zajednici
- Zajednica odlučuje o ulaganju dobiti za opće dobro
- Solidarnost kao temeljna vrijednost
- Društvena i okolišna odgovornost

Da li je kolektivna ekonomija efikasnija?

- Dr. Carlo Borzaga (University Trento):

Istraživanje ponašanja u uvjetima krize (2008-12):

- 8.000 društvenih poduzeća i radničkih zadruga
- usporedivo sa 22.000 klasičnih poduzeća

1) Povećanje dodane vrijednosti proizvoda/usluga:

24,7% zadruge i društvena poduzeća – 6,5% klasična poduzeća

2) Povećanje cijene rada:

29,5% zadruge i društ. poduzeća – 12,7% klasična poduzeća

3) Povećanje realnih plaća:

28,1% zadruge i društ. poduzeća – 22,5% klasična poduzeća

4) Smanjenje iskazane dobiti:

65,5% zadruge i društ. poduzeća – 10,1% klasična poduzeća

Primjeri dobre prakse:

- Mondragon (Španjolska)

- najveća industrijska zadruga u 100% vlasništvu zaposlenika
- 6. po veličini španjolska tvrtka
- Osnovana 1948. (Jose Maria Arizmendiarrieta Madariage)
- oko 100.000 zaposlenika
- 16-20 milijardi EUR prometa roba i usluga

Rochdale Society of Equitable Pioneers:
najveća britanska potrošačka zadruga
(The Co-operative Group)

The co-operative membership

- osnovana 1844.
- 7 mil. britanskih građana članovi
- 123.000 zaposelnih

Nude maloprodajne i veleprodajne usluge:
hrane, odjeće, prodaje vozila, lijekova, financijske i pravne usluge, sprovode...

70.000 ha poljoprivredne proizvodnje u vlastitim robnim markama (dogovoreno s poljoprivredni zadrugama ili malim/srednjim privatnim proizvođačima

Rochdale Principles (rochdaleska načela)

- Dobrovoljno i otvoreno članstvo
- Demokratsko sudjelovanje članova
- Raspodjela dobiti sukladno prometu
- Isplata umjerene kamate na kapital
- Politička i vjerska neutralnost
- Gotovinsko plaćanje
- Obrazovanje

John Lewis Partnership

- Najveće britansko radničko poduzeće
- Ugledni britanski lanac vrlo ekskluzivnih robnih kuća
- Dobiti dijele zaposlenici (dioničari)
- Zapošljavaju 70.000 radnika

John Lewis Partnership

John Lewis | Waitrose

greenbee

Dr.Hauschka
Skin Care

Kozmetika Dr.Hautschka:

- vodeće ime organske kozmetike
- potpuno u vlasništvu zaposlenika (zaklada)
- 100% dobiti ostaje u zajednici
- podržava bio-dinamičku proizvodnju diljem svijeta i ne testira na životinjama

Zanon – FaSinPat (Argentina)

- Tvrtka koju su preuzeli zaposlenici nakon ekonomskog sloma u Argentini 2000 godine
- Povećanje proizvodnje za 60%
- Povećanje br.radnih mjesta za 30%
- Ulaganja u zajednicu (centar za mlade, lokalna bolnica, ulaganja u lokalnu infrastrukturu, škole i vrtiće)

Razvoj modela ekonomske demokracije

- Jedina globalna alternativa za 21. stoljeće
- Jedina razvojna prilika za tranzicijske zemlje
- Jedina prilika za postizanje istinske okolišne i društvene održivosti

- Posebna pogodnost:

Može postupno nastajati unutar postojećih sustava

Ne zahtjeva (nužno) revolucionarne promjene

Podržava trostruki oblik vlasništva

(privatno, javno, kolektivno)

HVALA NA PAŽNJI!

LEADER
MREŽA HRVATSKE
LEADER NETWORK CROATIA